

Kahdestoista etappi: Historia arkistojen ja näkyjen perusteella

Rinnakkainen historia

Viikko	Psalmi		Luvut	Sananlaskut
3.10.		12. ETAPPI: HISTORIA ARKISTOJEN JA NÄKYJEN PERUSTEELLA		
41.	89:16-38	1. Aikakirja	1-9	17-24
42.	89:39-53		10-29	19:1-7
43.	90	2. Aikakirja	1-20	8-14
44.	91		21-36	15-21
45.	92-93	Esra	1-10	22-29
46.	94	Nehemia	1-13	20:1-6

Pelastus ahdistuksesta

47.	95-96	Daniel	1-6	20: 7-12
48.	97		7-12	13-18
28.11.		LOPPUKATSAUS		

Kirjoitusten kirjo

Kirjoitusten kokoelma sisältää monenlaista aineistoa. Me kohtaamme Kirjoituksissa esimerkiksi lauluja (Psalmi), tosin ilman nuotteja, elämänohjeita (Sananlaskut), erotiikkaa (Laulujen laulu), historiallisen kertomuksen (Ruut), muistopuheen (Valitusvirret), elämänfilosofiaa (Saarnaaja), jännitystä (Ester), selviytymiskertomuksen (Job), sukuselvityksiä (Aikakirjat), asiakirjojen kopioita (Esra), puolustuspuhetta (Nehemia) ja kauhua (Daniel). Kaikkea tätä aineistoa liittyy yhteen pyrkimys vahvistaa kansaa ja sen itsetuntoa. Samaan tapaan kuin Profeetat myös Kirjoitukset rohkaisevat kansaa turvaamaan Jumalaan ja noudattamaan hänen Lakiaan.

Ihmisen luomisesta pakkosiirtolaisuuden loppuun

Juutalaiset lukevat synagogassa edelleen Lakia, Profeettoja ja Kirjoituksia kääroistä. Siksi Kirjoitusten keskinäinen järjestys vaihtelee sekä vanhoissa luetteloissa että nykyaikaisissa painetuissa kirjoissa. Tässä Raamatun lukemisen ohjelmassa esitellään viimeiseksi Aikakirjat, Esra, Nehemia ja Daniel. Englanninkielisessä juutalaisessa Raamatussa ne on sijoitettu viimeisen kokoelman eli Kirjoitusten loppuun ja samalla koko juutalaisen Raamatun loppuun. Ensimmäiselle sijalle niistä on asetettu Daniel. Danielin jälkeen seuraavat Esra, Nehemia ja Aikakirjat. Näin juutalaisten Raamattu päättyy Persian kuninkaan Kyyroksen juhlalliseen julistukseen Toisen aikakirjan lopussa: "Näin sanoo Kyyros, Persian kuningas: Herra, taivaan Jumala, on antanut minulle kaikki maan valtakunnat. Hän on nyt käskenyt minun rakentaa itselleen temppelin Juudan Jerusalemiin. Kaikkien teidän, jotka kuulutte hänen kansaansa, tulee lähteä sinne. Olkoon Herra, teidän Jumalanne, teidän kansanne!"

Kun me käymme nyt läpi Raamattua, luemme Aikakirjat ennen Danielia, koska Ensimmäinen aikakirja alkaa Aadamista ja Toinen aikakirja päättyy paluuseen pakkosiirtolaisuudesta. Tämän jälkeen Baabelista saapunut pappi Esra johtaa Esran kirjassa temppelin rakentamista. Sitä seuraa kertomus, miten Persian suurmunkingas valtuuttaa juomanlaskijansa Nehemian rakennuttamaan Jerusalemiä. Nehemia kuvaa minämuodossa kaupungin muurin rakentamista ja kansan henkistä jälleenrakennusta. Juutalaiset järjestäytyvät

uskonnolliseksi juutalaisten yhteisöksi eikä enää Juudan kuningaskunnaksi. Danielin kirjan alkuosassa puhutaan pakkosiirtolaisuuden ajasta ja loppuosassa myöhemmistä asioista.

Aikakirjat

Aikakirjojen historiassa (1-2 Aikakirjat, Esra ja Nehemia) tekijät näyttävät monessa kohdin pikemminkin julkaisevan arkistojensa luetteloita kuin kirjoittavan omin sanoin kertomusta menneen ajan tapahtumista. Esi-isiä luetellaan aivan Aadamista alkaen ja kaikkien heimojen sukutaulut esitetään, tosin Leevin jälkeläisiin kiinnitetään enemmän huomiota kuin muihin. Samoin kiinnitetään erityisesti huomiota Daavidin sukuun. Tämän vanhan hallitsijasuvun jäseniä luetellaan myös ajalta pakkosiirtolaisuuden jälkeen. Koska tapahtumat keskittyvät Jerusalemin ja sen temppelin ympärille, Pohjoisvaltio eli Israel jää sivuun. Kun kertomus etenee, pappien ja leeviläisten välinen ero näkyy jatkuvasti.

Tässä lukuohjelmassa Aikakirjat käydään läpi harppomalla, koska outojen ihmisten luettelot kiinnostavat lähinnä heidän sukulaisiaan ja koska monet tapahtumat kerrotaan samalla tavalla kuin Samuelin ja Kuninkaiden kirjoissa. Aikakirjoissa toistetaan Edellisten profeettojen kertomuksia usein jopa sanasta sanaan tai viitataan Israelin ja Juudan kuningasten kirjoihin.

Aikakirjojen tekijät viittaavat moniin sellaisiin kirjoituksiin, jotka eivät ole säilyneet meille. Näihin kuuluvat profeetta Natanin ja näkijä Gadin aikakirjat, silolaisen Ahian profetiat, profeetta Semajan historia, näkijä Iddon ilmestykset ja Jehun, Hananin pojan, ilmestykset. Tällaiset lähdeviittaukset antavat sen vaikutelman, että Aikakirjojen tekijät ovat suhtautuneet tehtävänsä kuin myöhemmät historiankirjoittajat selittämällä, mistä he ovat tietonsa saaneet. Aikakirjojen kuvaus Juudan kuninkaiden Ussian ja Hiskian ajoista päättyy kummankin kuninkaan kohdalla siihen, että tekijä ilmoittaa lukijan löytävän lisätietoja meille tutun Jesajan, Amosin pojan, kirjoittamasta historiasta, joka sisältyy Juudan ja Israelin kuninkaiden historiaan. Tämä osoittaa, miten Aikakirjat liittyvät Profeettojen kirjoituksiin. Kerrotaanpa Aikakirjoissa profeetta Jeremiankin toiminnasta. Toinen aikakirja päättyy Persian suurkuningas Kyyroksen julistukseen, jossa Kyyros käskää juutalaisia palaamaan Jerusalemiin rakentamaan temppiä ”taivaan Jumalalle”.

Esran kirja

Esran kirja alkaa samalla Kyyroksen julistuksella, johon Toinen aikakirja päättyy. Esran kirjassa esitetään Persian suurkuninkaiden Artakserkseen ja Dareios I:n kirjeenvaihtoa Jerusalemin temppelin rakentajien ja työn vastustajien kanssa. Näille asiakirjoille ei ole löytynyt vastineita Persian arkistoista, mutta persialaiset arkistot ovat säilyneet vain pieneltä osalta, ja joka tapauksessa kirjeet antavat havainnollisen kuvan temppelin jälleenrakennuksen ongelmista. Osa asiakirjoista ja kertomuksesta esitetään Persian hallintokielellä arameaksi, joka kuuluu seemiläisiin kieliin kuten esimerkiksi heprea ja arabia. Esran kirjaan sisältyvät asiakirjat osoittavat, miten jerusalemilaisessa historiankirjoituksessa näkymät ulottuvat yli Juudan ja Israelin rajojen.

Juutalaiset eivät salli samarialaisten osallistua temppelin rakentamiseen. Pakkosiirtolaisuuden aikana monet vanhaan kotimaahan jääneet ovat avioituneet niiden paikallisten kansojen kanssa, joista on Laissa sanottu, että ne pitää hävittää. Esran vaatimuksesta seka-avioliiton solmineet naiset karkotetaan lapsineen, koska pyhä heimo ei saa sekoittua muihin kansoihin. Näin vahvistetaan ero Juudan ja muiden kansojen välillä, myös Juudan ja Israelin muiden heimojen välillä sekä juutalaisten ja samarialaisten välillä.

Nehemian kirja

Pappi Esran rinnalla osallistuu jälleenrakennukseen suurkuningas Artakserkseen juomanlaskija Nehemia, josta tulee Juudan käskynhaltija. Jerusalemin muurin jälleenrakennuksesta kertovaan Nehemian kirjaan sisältyy juhlallinen sopimus, jossa kansa järjestäytyy pakkosiirtolaisuuden jälkeen ja lupaa noudattaa Mooseksen lakia. Päälliköt, leeviläiset ja papit allekirjoittavat kansan puolesta sopimuksen, jossa he lupaavat

(1) kieltäytyä seka-avioliitoista ja

(2) pyhittää sapatin ja

(3) pitää sapativuoden joka seitsemäs vuosi,

4) maksaa vuosittain temppeliveroa

(5) huolehtia monin tavoin muun muassa kymmenyksiä maksamalla temppelin ja pappien tarpeista.

Luettelot ja kertomukset katkeavat useaan kertaan, kun Nehemia pyytää välillä Jumalalta, että tämä muistaisi Nehemian hyvät työt Jumalan kansan hyväksi.

Danielin kirja

Hesekiel mainitsee kolmesti kirjassaan menneen ajan hurskaana ja viisaana miehenä Nooan ja Jobin rinnalla Danielin. Tämän nimisestä miehestä kerrotaan myös kauan ennen Hesekielin aikaa Syyriassa laadituissa kirjoituksissa, joita on löytynyt kaivauksissa. Danielin kirjan sankari on tämän menneisyydessä eläneen viisaan miehen kaima.

Danielin kirjan alkupuolella puhutaan pakkosiirtolaisuuden ajan sankarin uskonrohkeudesta. Kirjan kertomukset eivät täsmää sen kanssa, mitä muuten tiedetään Nebukadnessarin ja Belsassarin ajasta, mutta ne kannustavat uskonsa tähden vainottuja pysymään lujana. Daniel selittää kuninkaiden unia ja salaperäisen kirjoituksen palatsin seinässä, mutta häntä uhkaa kuolemanrangaistus, koska hän ei luovu uskostaan. Hän selviytyy ihmeellisesti ja hänen vastustajansa saavat rangaistuksen.

Kirjan loppupuoli kuvaa aluksi Danielin näkyjä, joissa kauheat pedot nousevat syvyyksistä toinen toisensa jälkeen. Monet sukupolvet ovat nimenneet nämä pedot oman aikansa suurvaltojen mukaan. Meidän aikammekin valtiot käyttävät ujostelematta tunnuksinaan kotkaa, karhua, leijonaa ja muita petoja. Tulkinat Danielin kirjan pedoista ovat vaihtuneet vuosisadasta toiseen, mutta korkeuksista saapuvan ihmisen hahmossa oleva hallitsija eli Ihmisen poika on kristillisessä seurakunnassa kautta aikojen tunnustettu Jeesukseksi. Arkkienkeli Mikael lupaa Danielille, että taistelut ja ahdistukset päättyvät ja Jumalan kansa on lopulta selviytyvä vihollisistaan.

Kirjoituksia jää heprealaisen Raamatun ulkopuolelle

Kolmisen vuosisataa erottaa nuorimmat Vanhan testamentin kirjoitukset vanhimmista Uuden testamentin kirjoituksista. Tänä väliaikana syntyi lisää juutalaiseen uskuntoon liittyviä kirjoituksia. Näistä toisia kutsutaan apokryfikirjoiksi toisia pseudepigrafeiksi. Aivan uutta kosketusta Vanhan ja Uuden testamentin välisen ajan kirjallisuuteen saatiin, kun 1900-luvun puolivälissä korkean jyrkänteen luolista läheltä Kuollutta merta rantaa löytyi Qumranin luota parituhatta vuotta vanhoja käsikirjoituksia.

Apokryfikirjat

Apokryfikirjoiksi kutsutaan sellaisia kirjoituksia, jotka puuttuvat juutalaisten hepreankielisestä Raamatusta mutta ovat säilyneet käännöksinä joidenkin kirkkojen Raamatuissa. Vuonna 1642 painettuun ensimmäiseen suomenkieliseen Raamattuun sisältyvät seuraavat Vanhan testamentin apokryfikirjat:

Juditin kirja: Assyrian kuningas Nebukadnessarin sotapäällikkö Holofernes hyökkää Juudaan. Neuvokas leski Judit menee Holoferneksen leiriin ja saa hänet pauloihinsa. Kun Holofernes on päihtynyt, Judit surmaa tämän ja pelastaa kansansa.

Viisauden kirja: Salomoksi joissakin kohdissa esitelty opettaja antaa elämänohjeita.

Tobitin kirja: Niniveläisen Tobitin poika Tobias karkottaa enkeli Rafaelin avulla demonin ja parantaa sokean isänsä silmät.

Sirakin kirja: Jeesus Sirakin poika neuvoo Jumalan pelkoa ja käskyjen noudattamista sekä kertoo opettavaisia esimerkkejä Israelin historiasta.

Barukin kirja: Jeremian kirjuri Baruk lukee kirjeensä Juudan kuninkaalle ja muille pakkosiirtolaisille. Hän muistuttaa, että synty saa rangaistuksensa mutta kääntyminen ja kuuliaisuus palkitaan. Kirja sisältää lopuksi Jeremian kirjeen.

Ensimmäinen ja toinen makkabilaiskirja: Kertomus makkabilaiskapinasta, jossa juutalaiset vapautuvat hellenistisen Syyrian vallasta ja aloittavat vuonna 165 eKr. taas jumalanpalveluksen Jerusalemin temppelissä.

Lisäykset Esterin kirjaan: Kuusi lisäystä eri kohtiin.

Lisäykset Danielin kirjaan: Asarjan rukous, Kolmen miehen kiitosvirsi tuleessa, kertomukset viattomasta Susannasta ja epärehellisistä miehistä sekä epäjumala Belistä (Baal), jonka Daniel kukistaa ja lohikäärmeestä jonka hän surmaa ja sen jälkeen pelastuu leijonien luolasta.

Manassen rukous: Juudan kuningas Manassen rukous pakkosiirtolaisuudessa

Luther sanoo, että apokryfikirjoille ei voida antaa samaa arvoa kuin muille Raamatun kirjoille, mutta hän pitää niitä hyvinä ja hyödyllisinä lukea. Apokryfikirjoista on ammennettu Suomessa hengellistä viisautta vuosisatojen ajan, Kun Suomen Piipiseura alkoi painattaa ja levittää 1800-luvulla kansan pariin halpoja Raamattuja, niistä jätettiin Vanhan testamentin apokryfikirjat pois Englannin ja Ulkomaiden Raamattuseuran periaatteen mukaisesti.

Apokryfikirjojen asema osoittaa, että Raamatun ja erityisesti Vanhan testamentin kokoelman rajoista on vallinnut erilaisia käsityksiä aikojen kuluessa ja eri tahoilla on pyhien kirjoitusten kokoelma muotoutunut eri tavoin. Suomalaiset ovat saaneet apokryfikirjansa Vanhan testamentin kreikankielisestä käännöksestä eli Septuagintasta, jota ortodoksit pitävät edelleen ohjeellisena. Nämä kirjoitukset ovat tulleet luterilaisille roomalaiskatolisen kirkon virallisen, latinankielisen Raamatun eli Vulgatan kautta. Roomalaiskatoliset rinnastavat apokryfikirjat muihin Vanhan testamentin kirjoihin, ja he löysivät niistä tukea omalle opinkäsitykselleen väitellessään uskonpuhdistajien kanssa. Ehkä tämäkin seikka vaikutti siihen, että reformoidut eivät laske apokryfikirjoja lainkaan Raamattuun kuuluviksi ja Luther sijoittaa ne omana

osastonaan Vanhan testamentin kirjojen jälkeen. Etiopian ja Armenian kirkoissa Vanhaan testamenttiin kuuluu apokryfikirjoja, joita eivät ortodoksit eivätkä roomalaiskatoliset ole ottaneet mukaan.

Pseudepigrafit

Pseudepigrafixi kutsutaan sellaista kirjaa tai kirjettä, jonka kirjoittajaksi on merkitty tietty henkilö, vaikka se on jonkun muun laatima tavallisesti vasta otsikossa mainitun henkilön kuoleman jälkeen. Tällaisia kirjoituksia tunnetaan monien kansojen keskuudessa, ja ne voivat käsitellä monenlaisia asioita. Oman ryhmänsä muodostavat uskonnolliset pseudepigrafit. Sellaisia kulkee Raamatusta tunnettujen henkilöiden nimissä, vaikka ne aivan selvästi kuuluvat paljon myöhempään aikaan. Kaikkia Raamatun pseudepigrafeja kutsutaan joskus apokryfikirjoiksi, mutta usein pseudepigrafeina pidetään erityisesti niitä, joita eivät ortodoksit eivätkä roomalaiskatoliset laske Raamattuun kuuluviksi.

Pseudepigrafit osoittavat omalla tavallaan, miten yleisen käsityksen mukaan profetia on päättynyt Haggain, Sakarjan ja Malakian aikaan. Kun luettavaksi on tarjottu myöhempiä kirjoituksia, niitä on arvostettu enemmän, kun ne on liitetty jonkun tunnetun aikaisemman henkilön nimeen. Näin on levinnyt käsikirjoituksina esimerkiksi Henokin kirjoja. Tämä kuuluu Vanhan testamentin mukaan seitsemänteen sukupolveen Aadamin ja Eevan jälkeen. Myös Abrahamin, 12 patriarkan, Salomon ja Jobin testamentteja on luettu. Tekijät eivät ole ehkä suoraan ajatelleet laativansa väärennöksiä, vaan pyrkineet kasvattavassa tarkoituksessa esittämään, miten vaikkapa joku patriarkka opastaisi jälkeläisiään.

Qumranin kääröt

Kun juutalaiset saavuttavat vielä makkabilaisten johdolla muutaman sukupolven ajaksi itsenäisyyden, ylimmäisen papin virka siirtyy makkabealaisten sukuun, vaikka sen jäsenet kuuluivat leeviläisiin eivätkä Aaronin jälkeläisiin. Osa juutalaisista ei hyväksy tätä muutosta, ja sen jälkeen seurannutta ala-arvoista juonittelua ylipapin viran tavoittelussa. Temppelin pappeja siirtyy Juudean autiomaan ja Kuolleenmeren välillä sijaitsevaan Qumraniin, jossa heidän yhteisönsä toivoo, että Jumala syrjäyttää väärät valtiat ja asettaa kansansa johtoon oikean ylipapin ja hallitsijan.

Läheltä Kuolleenmeren luoteisrantaan Qumranin luota löytyi vuonna 1947 luolasta parituhatta vuotta vanhoja kirjoituskääröjä. Jatkossa on saman seudun luolista löytynyt niin paljon kirjoituksia, että voidaan puhua Qumranin kirjastosta. Sen avulla saamme kosketuksen Vanhan testamentin ja Uuden testamentin kirjoittamisen väliseen aikakauteen. Kääröihin sisältyy isompia ja pienempiä osia meidän Vanhan testamenttimme kirjoituksista. Ainoastaan Esterin kirjasta ei ole löydetty yhtään katkelmaa. Tämä kirja eroaa muista Vanhan testamentin kirjoituksista siten, että siinä ei Jumalan nimi esiinny kertaakaan. Liekö tästä johtunut, että Esterin kirja ei ollut kiinnostanut kirjoitusten kopioijia ja tallentajia. Luoliin oli tallennettu myös Raamatun apokryfikirjoja ja pseudepigrafeja. Joitakin näistä oli aikaisemmin tunnettu vain kreikkalaisina tai muunkielisinä käännöksinä ja nyt päästiin tutustumaan alkukielisiin eli aramean- ja hepreakielisiin teksteihin. Kääröjen joukkoon kuuluu myös monia sellaisia kirjoituksia, joita tutkijat eivät ole entuudestaan tunteneet.

Jumalan Voideltu, Jumalan Poika, Jumalan Viisaus

Kirjoitukset

Laissa ja Edellisissä profeetoissa Jumalan voideltu tulee useita kertoja esiin, mutta Kirjoituksissa hänet mainitaan harvoin samoin kuin Jälkimmäisissä profeetoissa. Sen sijaan Kirjoituksissa kohtaamme Jumalan

lapseksi esitellyn Jumalan viisauden, joka on luomakuntaa vanhempi ja voidaan näin samastaa Jumalan iankaikkisen voidellun kanssa.

Sananlaskut, Saarnaaja ja Laulujen laulu

Viisaus, joka osallistuu jo Jumalan luomistyöhön, saa merkittävän osan Sananlaskuissa. Sana viisaus on hepreassa feminiini, joten voitaisiin puhua Jumalan tyttärestä eikä pojasta tässä yhteydessä, missä Jumalan viisaus temmeltää kuin lapsi isänsä seurana Luojan ahertaessa maailmankaikkeutta muotoilemassa. Sananlaskuja, Saarnaajaa ja Laulujen laulua yhdistää toisiinsa se, että kaikki ne on perinteisesti yhdistetty mahtavaan kuningas Salomoon. Missään näistä kirjoista ei puhuta papeista ja vaikka niissä kuningas mainitaan useasti, hänenkään yhteydessä ei viitata pyhään voiteluun yhtään kertaa.

Psalmit

Hyvinkin puolet Kirjoituksissa esiintyvistä viittauksista Jumalan voideltuun tavataan Psalmeissa. Psalmien kirja liittyy Daavidiin vielä läheisemmin kuin Sananlaskut, Saarnaaja ja Laulujen laulu Salomoon. Samaan tapaan kuin Edellisissä profeetoissa, joiden sankari on kuningas Daavid, Jumalan voideltu, myös Psalmeissa kuningas on Voideltu ja kääntäen Voideltu tarkoittaa kuningasta. Tämän menestys tuo kunniaa Jumalalle ja tämän tappio ja häpäiseminen ajavat rukoilijan kääntymään ahdistettuna Jumalan puoleen. Voidellun kunnia-asema kuuluu myös Daavidin seuraajille hänen valtaistuimellaan.

Aikakirjat, Esra ja Nehemia

Vaikka Aikakirjoissa sekä Esran ja Nehemian kirjoissa, jotka jatkavat Aikakirjoissa alkanutta historiaa, puhutaan paljon temppelistä ja papeista, kertaakaan ei puhuta pyhästä voitelusta pappien yhteydessä. Hallitsijan voitelu mainitaan yhteensä neljä kertaa. Kolme näistä kohdista on suoraan lainattu Edellisistä profeetoista Samuelin kirjoista. Yksi liittyy Daavidin, toinen Salomoon ja kolmas Jehuun. Profeetta Elisan oppilas voitelee Jumalan toimeksiannosta Jehun pohjoisen valtion eli Israelin kuninkaaksi. Neljännessä kohdassa Aikakirjoissa lainataan psalmia, jossa Jumalan kansaa kokonaisuudessaan kutsutaan Jumalan voidelluksi.

Valitusvirret

Valitusvirret liittyvät perinteellisesti Jeremiaan, ja tämän kirjan ainoa viittaus Jumalan voideltuun tarkoittaa kuningasta Edellisten profeettojen tapaan. Valitusvirsi laulaja kuvaa mieli murtuneena, miten kukistuneesta Jerusalemistä paennut kuningas joutuu babylonialaisten vangiksi: ”Herran voideltu, kansamme elämä ja henki, joutui vangiksi heidän kuoppaansa. Olimme luulleet, että kuninkaamme suojassa saisimme elää, kansana kansojen joukossa.”

Daniel

Danielin kirjassa enkeli Gabriel kertoo tulevista tapahtumista, jolloin Jerusalemin jälleenrakennuksen aikaan temppelin kaikkein pyhin voidellaan kuin pyhäkkötelttä Aaronin aikana ja kansa saa voidellun hallitsijan. Tämän valtakausi jää kuitenkin lyhyeksi.

Danielin kirjassa suurvaltoja verrataan julmiin petoeläimiin. Ne kukistuvat, ja niitä seuraa ihminen, joka saa iankaikkisen vallan. Tästä ei käytetä Voidellun nimeä, mutta hänen vallassaan toteutuu Jumalan maailmanhallinnon ihanne, joka jo Kyyroksen kohdalla esitetään Jesajan kirjan loppuosassa. Persian suurmunkingas ei tätä ihannetta täytä, mutta Jumalan kansa jää odottamaan toivon toteutumista.

Apokryfikirjat ja Qumran

Apokryfikirjat

Vaikka Vanhan testamentin jälkeiseen aikaan kuuluvat Apokryfikirjat sisältyvät latinankieliseen Raamattuun eli Vulgataan, Luther ei pitänyt niitä toisten veroisina. Apokryfikirjojen vähäisempi arvo muiden Raamatun kirjojen rinnalla ilmenee Lutherin mukaan siinä, että ne eivät samalla tavalla ”aja Kristusta” eli julista Kristuksen kunniaa eivätkä näin vahvasta sitä uskoa, että Jeesus on Voideltu.

Kun makkabealaiset ovat taistelleet Juudean itsenäiseksi Syyrian vallan alta, ylipapin ja hallitsijan tehtävät yhdistetään ja annetaan Simon Makkabille ja hänen suvulleen, kunnes nousee luotettava profeetta. Itsenäisyys päättyy, kun noin sadan vuoden kuluttua makkabealaissodista vuonna 63 roomalaiset liittävät Juudean Syyrian provinssiin. Tämän jälkeen juutalaiset kaipaavat omaa hallitsijaa, Jumalan voideltua eli Messiasta, joka pelastaisi ja vapauttaisi kansan. Tällöin Jumala veisi päätökseen nykyisen maailmanajan. Tähän toivoon liittyy näin lopun ajan odotus.

Etiopian kirkon Raamattuun sisältyy Henokin kirja, jossa kuvataan taivaallista ihmishahmoa. Kun Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa luetellaan sukupolvet Adamista Nooan, Nooan isoisän isän Henokin kuolemasta ei puhuta vaan sanotaan, että Jumala otti hänet luokseen. Henokin kirjassa kerrotaan, miten Henok Jumalan luona näkee taivaallisen henkilön, jota hän kutsuu ihmisen pojaksi. Tämä nimitys tarkoittaa alkujaan vain yleensä ihmistä kuten suomenkielen sana ihmislapsi. Esimerkiksi Hesekielin kirjassa Herra käyttää sitä jatkuvasti puhutellessaan profeetta Hesekieliä: ”Ihmislapsi, sano...” (vuoden 1938 suomennoksessa) tai ”Ihminen, sano...” (vuoden 1992 suomennoksessa). Henokin kirjassa sana saa erisnimen merkityksen, ja maan päällä jäädään odottamaan, milloin Jumala lähettää luotaan Ihmisen Pojan tuomitsemaan kaikki kansat. Samalla tavalla eräissä muissakin samanaikaisissa kirjoituksissa odotetaan, että Jumalan lähettämä taivaallinen ihminen eli Ihmisen poika toimittaisi tuomion ja toisi oikeudenmukaisuuden maailmaan. Kun ketään ajallista hallitsijaa ei voida tunnistaa Voidelluksi, Jumalan kansan toivo kiinnittyy iankaikkiseen taivaalliseen Voideltuun. Näin Voidellun ja Ihmisen pojan hahmot alkavat sulautua yhdeksi henkilöksi.

Qumran

Kun tutkijat alkoivat tutkia vanhoja kirjoituksia, joita löytyi Qumranin luota, he etsivät jännittyneinä, mitä niissä sanotaan Jumalan voidellusta ja odotetaanko niissä Messiasta, joka pelastaisi Jumalan kansan ja ehkä pakanatkin. Tutkijoiden yllätykseksi teksteissä esiintyy useampia Voideltuja: Aaronin voideltu, Daavidin voideltu ja Israelin voideltu. Nämä nimitykset vastaavat ylipapin ja kuninkaan virkoja eli juuri niitä tehtäviä, joihin henkilö voitelemalla erotettiin Jumalan palvelijaksi. Samalla ilmeni, että Voideltua tai voideltuja odotettiin todella johtamaan Jumalan kansaa.

Qumranin kirjoituksissa nousee keskeiseen asemaan virkansa asettamat vaatimukset täyttävä ylipappi, Tämän ohessa puhutaan Jumalan valtuuttamista hallitsijoista. Luotetaan, että Daavidin suvulle annettu lupaus pysyy voimassa ja valittuun Jumalan kansaan kuluu Israel kuten Daavidin aikana eikä ainoastaan Juuda. Ihannehallitsijoista käytetään nimityksiä Daavidin voideltu ja Israelin voideltu. Nämä odotukset kohdistuvat Qumranissa hyvään kuninkaan viran haltijaan eivätkä yliluonnolliseen hahmoon.

Qumranissa on säilynyt myös Henokin kirjan kopioita, jotka osoittavat, että tämän kirjan käsityksiä on tunnettu. Samaan tapaan odotetaan Qumranissa henkilöä, joka tuomitsee lopulta maailman kaiken vääryyden.

Juutalaisista tulee kirjoitusten kansa.

Israelin ja Juudan kuningaskuntien tuhouduttua juutalaisten on järjestäytyttävä uudelleen, jotta he eivät sulautuisi muihin kansoihin, kun valtiolliset rajat eivät enää erota heitä näistä. Paljon juutalaisia elää myös vanhan kotimaan rajojen ulkopuolella esimerkiksi Egyptissä ja Kaksoisvirranmaassa. Näin juutalaisista muodostuu pakkosiirtolaisuuden jälkeen kirjoitusten kansa.

Mooseksen laki yhdistää juutalaisia toisiinsa ja samalla erottaa sen kaikista muista. Lakia luetaan ääneen viikosta toiseen synagogissa, jotta jokainen kansan jäsen tuntisi sen ja noudattaisi sitä. Koska kaikki juutalaiset eivät enää puhu hepreaa, pyhiä kirjoituksia selitetään synagogissa arameaksi. Kolmannella vuosisadalla ennen Kristusta Egyptin juutalaiset kääntävät Lain kreikaksi. Tästä lähtee kehittymään kreikankielinen Septuaginta, joka käsittää Lain, Profeettojen ja Kirjoitusten lisäksi apokryfikirjoja. Muutkin kuin juutalaiset pääsevät näin tutustumaan juutalaisten rikkaaseen hengelliseen ja henkiseen perintöön.

LOPPUKATSAUS Tuiran kirkossa 28.11.2019

Julistakaa kaikkien kansojen kuulla: Herra on kuningas! Ps. 96:1